

Της Ειρήνης Καμπερίδου

Όσο κι αν ταξιδέψεις

Οι “περιγραφές του Αρχιπελάγους” εμφανίζονται στην πρώιμη περίοδο των Νέων Χρόνων και αποτελούν ένα γραμματολογικό είδος. Οι περισσότερες έχουν τον τίτλο *Chorographia dell Archipelago, L Archipelago con tutte le Isole, Description des Isles de l' Arcipel* κ.λπ.

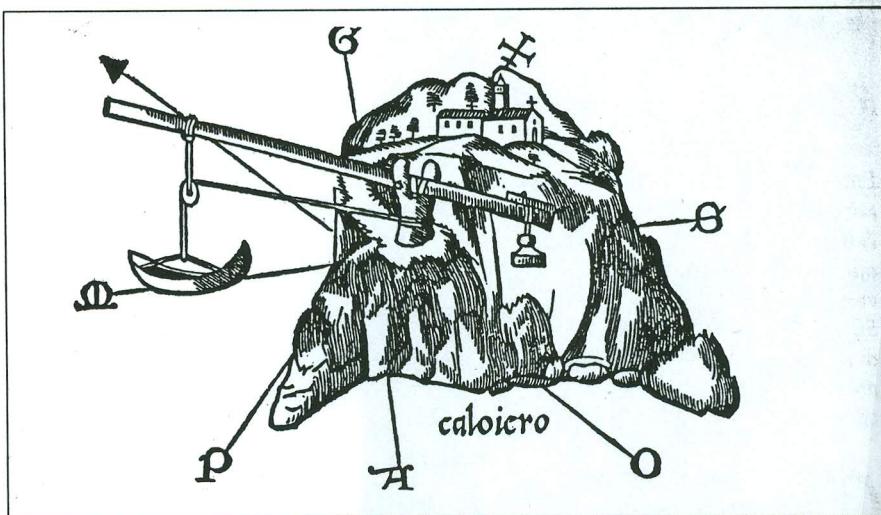
Οι τίτλοι δείχνουν ότι οι “Περιγραφές” αυτές προέρχονται από Δυτικοευρωπαίους συγγραφείς και από μια μεγάλη ανάγκη για τη γνώση του Αιγαίου! Αυτό συμβαίνει διότι λόγο πριν απ' αυτήν την εποχή είχαν αρχίσει οι βαρβαρικές επιδρομές των Τούρκων εναντίον του Αιγαίου. Οι Έλληνες είναι απασχόλημένοι μ' αυτό τον κύνδυνο και έτσι η Δύση απομονώνεται από μια σοβαρή πηγή γνώσης δυνάμεις ήταν γι' αυτή το Ελληνικό Αιγαίο.

Κατά τις “περιγραφές” αυτές του Αιγαίου βλέπουμε ότι οι αναγνώστες στη Δύση ενδιαφέρονται για κάθε είδους πληροφορίες σχετικά με το Αιγαίο - γεωγραφικές, ιστορικές, πολιτιστικές, οικονομικές κ.λπ. για κάθε λεπτομέρεια, ακόμα και για ανέκδοτα απ' τη ζωή των Ελλήνων στο Αιγαίο. Αντιπροσωπευτικά ονόματα γι' αυτό το γραμματολογικό είδος είναι οι Christoforo Buondelmonti, Benedetto Bordone (1534), Marco Boschini (1658), Francesco Piacenza (1688), V. M. Coronelli (1687), Olfert Dapper (1703) κ.α.

Το πρότυπο για τις περισσότερες απ' αυτές τις “Περιγραφές” του Αιγαίου είναι το έργο του Buondelmonti. Ο Buondelmonti ήταν ένας ιερομόναχος απ' τη Φλωρεντία, από αριστοκρατική οικογένεια, που έζησε στις αρχές του 15ου αιώνα και ο οποίος είχε κάποιο της ζωής του να περιγραφεί τον ελληνικό νησιώτικο κόσμο του Αιγαίου, και αυτήν την πέιρα του να τη δημοσιεύει. Το έργο του έγινε παραδειγματικό για μια ολόκληρη φιλολογία της εποχής με το όνομα “Περιγραφές του Αρχιπελάγους”.

Οι “Περιγραφές” αυτές δεν έχουν το ίδιο επιστημονικό επίπεδο με τις ελληνικές, αποτελούν όμως πολύ σημαντικές πηγές για το Αιγαίο των 15ου, 16ου, 17ου, 18ου αιώνων, διότι εκτός απ' τις περιγραφές παρουσιάζουν ένα πλήθος χαρτών με μεγάλη αξία για την πολιτιστική γεωγραφία του Αιγαίου.

Οι “Περιγραφές” αυτές παίρνουν σαν κέντρο του Αιγαίου τη νήσο Δήλο. Τη Δήλο τη θεωρούν κέντρο ολόκληρου του νησιώτικου συστήματος. Απ' τη Δήλο μετρούν όλες τις αποστάσεις των νησιών. Με κέντρο τη Δήλο αναπτύσσουν την τοπογραφία και χωρογραφία του Αιγαίου. Ένα πάρα πολύ σημαντικό στοιχείο: κατά τους πρώτους γεωγράφους της Δύσης, το κέντρο του Αιγαίου βρίσκεται στο κέντρο του ίδιου του Αιγαίου. Το Αιγαίο αποτελεί αυτόνο-



Ξυλογραφία του B. Bordone (1537) με τίτλο “Το νησί του καλόγερου”, που παριστάνει ένα μοναστήρι του Άθω.

μο γεωγραφικό και πολιτιστικό κέντρο. Αυτή η μοντέρνα γεωγραφία συνεχίζει την αρχαία Ελληνική και Βυζαντινή παράδοση η οποία δεν θεωρεί το Αιγαίο, το οποίο είναι τυπικά ελληνικό, περιφερειακή περιοχή.

Αυτό είναι χαρακτηριστικό διότι οι “Περιγραφές” γνωρίζουν με κάθε λεπτομέρεια το Αιγαίο, τη διαδρομή των ακτών κάθε νησιού, τα αβαθή, τους κόλπους, τα βουνά, τις πηγές, τα ποτάμια, τα μοναστήρια, τις καλλιέργειες, τον πληθυσμό, το πολιτιστικό πρόσωπο του Αιγαίου. Οι “Περιγραφές” αποδεικνύουν ότι το Αιγαίο είναι ένα ελληνικό Αρχιπέλαγος, παρά τους πειρατές και τις καταστροφές εκ μέρους των Τούρκων. Οι Τούρκοι εμφανίζονται σαν παρείσακτοι “περιττοί” και χωρίς καμιά προσφορά κατακτητές. Είναι αξιοσημείωτό ότι οι “Περιγραφές” απ' την εποχή του Buondelmonti, μαζί με τις αναφορές για την οικονομική κατάσταση των νησιών, για τη γεωργία, το εμπόριο, την αλιεία, συχνά παρουσιάζουν την πρόταση “λόγω τουρκικού κινδύνου” τον οποίο εξισώνουν με τον “κίνδυνο απ' τους πειρατές”.

Το ακριβώς εννοούμενον με αυτήν την παραπτηρογραφή οι “Περιγραφές” του Αρχιπελάγους φαίνεται με την ιστορία της νήσου του Calogero, την οποία αναφέρονται με εικόνες και κείμενα σχεδόν όλες οι περιγραφές απ' τον Buondelmonti και μετά.

Με τόνομα Calogero αναφέρεται μια βραχονησίδα όχι μεταξύ Εύβοιας και Χίου, αλλά δυτικά της νήσου Νίσυρος. Η βραχονησίδα αυτή σήμερα ονομάζεται Κανδηλιούσα (Kandeliusa), το νησί με το μοναχικό κανδήλι.

Κατά τον Buondelmondi, “μέχρι πρό τινος” εμόναξαν εδώ στη νησίδα Calogero δύο Έλληνες καλόγηροι (μοναχοί ερημίτες) και κατ' άλλους τρεις (Bordone, Boschini, Piacenza). Αυ-

τούς το μοναχούς είχαν βάλει στόχο οι Τούρκοι. Οι Τούρκοι ήθελαν να τους εξοντώσουν. Οι μοναχοί όμως ήταν εφευρετικοί! Κατασκεύασαν από ξύλο ένα γερανό κι όταν έβλεπαν τον τουρκικό κύνδυνο, ανέβαζαν τη βάρκα τους επάνω και έτσι έκαναν τη βραχονησίδα τους απόρθητη. Στη νησίδα αυτή συνέχιζε να καίει το καντήλι τους μέσα στο εκκλησάκι τους, όπου συνέχιζε η ζωή, η πανάρχαια ελληνική παρουσία, η ορθογραφία του πολιτιστικού χάρτη του Αιγαίου.

Οι Τούρκοι δεν υποχωρούσαν. Κάποια μέρα τα κατέφεραν. Συνέλαβαν τους μοναχούς, τους έσφαξαν, έκαψαν το εκκλησάκι και τη βάρκα και άφησαν το νησάκι έρημο. Τυπική τουρκική δράση στο Αιγαίο. Στην Calogero παρουσιάστηκαν δύο ακόμα Νεομάρτυρες. Το νησάκι αυτό έγινε σύμβολο για τους δυτικούς γεωγράφους. Δεν υπάρχει καμιά “Περιγραφή” που να μην το αναφέρει και να αφιερώνει και μια εικόνα (Εικόνα σελ. 55).

Το βραχονήσιδο Calogero έγινε ένα σύμβολο για τη Δύση, ελληνικής αντίστασης ενάντια στην τουρκική βαρβαρότητα. Την ιστορία της βραχονησίδας Calogero αναφέρονται όλοι, ο Buondelmonti (αρχές του 15ου αιώνα) μέχρι τον Marco Boschini (δεύτερο ήμισιο του 17ου αιώνα). Η δυτική γεωγραφία διέκρινε πολύ σωστά την πραγματικότητα του Αιγαίου, τη βίαση εξάπλωσης της τουρκικής βαρβαρότητας και γι' αυτό κατέβαλλε υπεράνθρωπες προσπάθειες, για την εποχή της, να κρατάει ενήμερη τη Δύση

ΠΑΝΤΟ

ψεις στο Αιγαίο,

Περιγραφές των Αρχιπελάγους

για το τι συμβαίνει στο Αιγαίο. (Απ' τη θέση αυτή θέλω να ευχαριστήσω τον καθηγητή Dr. Γιώργο Δ. Φαράντο για την καλωσύνη που είχε να θέσει στη διάθεσή μας χειρόγραφό του που αναφέρεται στο θέμα "Calogero").

Τα Τοπωνύμια

Σοβαρό θέμα είναι τα Τοπωνύμια σ' αυτές τις Descrizioni del' Archipelago. Και μόνο τα ονόματα των νησιών, των περιοχών και πόλεων ή χωριών είναι και παραμένουν ελληνικά, αλλά και τα τοπωνύμια συγχεκριμένων, μικρότερος ας πούμε σημαίσιας, τοπογραφικών σημείων. Αυτό ισχύει απ' την εποχή του Buondelmondi και di Sonetti (1480) μέχρι την απελευθέρωση του Αιγαίου απ' τον τουρκικό ξυρό.

Η χαρτογραφία αυτών των "περιγραφών" πιστοποιεί το κείμενο. Δείχνει ότι όχι μόνο η πολιτιστική γεωγραφία του Αιγαίου αλλά και η φυσιογνωμία του Αιγαίου, σπάνια ήταν απ' τα πανάρχαια χρόνια έτσι συνεχίστηκε και κατά την εποχή της πιο σκοτεινής περιόδου της ιστορίας του, δηλαδή της Τουρκοκρατίας.

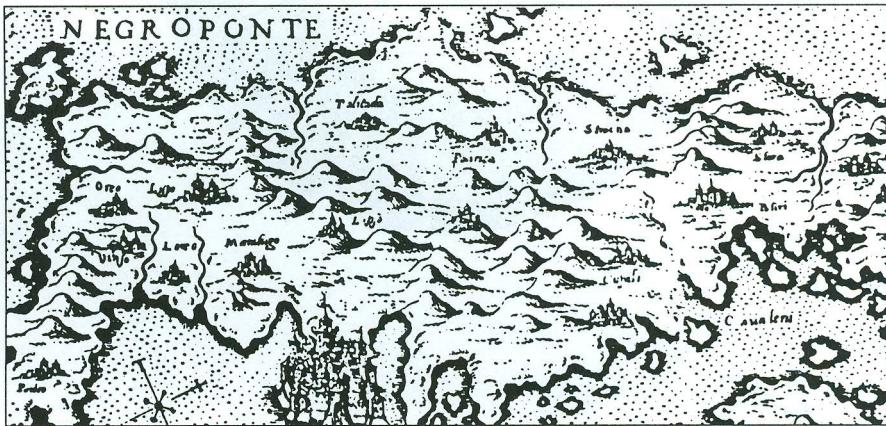
Δεν υπάρχει γωνιά στο Αιγαίο, ακόμα και κατά την Τουρκοκρατία παρά τις καταστροφές, τις δώξεις, τις σφαγές, τις λεηλασίες απ' τους Τούρκους, η οποία να μην είναι γεμάτη απ' την ελληνική ιστορική παρουσία. Οι Τούρκοι άφησαν στο Αιγαίο μόνο ένα μνημείο, ένα μνημείο μακάριο και απάνθρωπο, το μνημείο μιας σκοτεινής βαρβαρότητας το οποίο φυσικά το θυμούνται οι ελευθεροί λαοί μόνο για να τονίζουν τη σημασία του αγαθού της ελευθερίας.

Ταξιδιωτικά ημερολόγια - πληθυσμός

Για τον πληθυσμό του Αιγαίου, κατά τους αιώνες στους οποίους αναφέρονται οι "Περιγραφές", έχουμε και "ταξιδιωτικά ημερολόγια" διαφόρων συγγραφέων που ταξίδεψαν στο Αιγαίο.

Μετά το 1480, ο R. Merchullam ben Menahim απ' την Volterra, στο ταξιδιωτικό του ημερολόγιο ενδιαφέρεται κυρίως για την παρονοία Ιουδαίων στο Αιγαίο, το ίδιο και ο Obadiah da Bertieno στο τέλος του 15ου αιώνα, ο οποίος γνωρίζει ότι το 1480 κατά την πολιορκία της Ρόδου απ' τους Τούρκους "εκμηδενίστηκαν" (απ' τους Τούρκους) δύοι οι Ιουδαίοι της Ρόδου.

Κατά τα "ταξιδιωτικά ημερολόγια" του 16ου, 17ου, 18ου αιώνα έχουμε βέβαια εξωκι-



σμούς ελληνικών πληθυσμών, απερίγραπτη καταπίεση του ελληνικού στοιχείου, το οποίο όμως αντιστέκεται στους Τούρκους με όλα τα μέσα. Δεν εκμηδενίζεται, αναδιοργανώνται και τελικά τον 19ο αιώνα νικάει και απελευθερώνει το Αιγαίο. Για τη Λήμνο π.χ. ο Buondelmondi (1420) και ο Bordone (1534) αναφέρουν ότι το νησί είναι πλούσιο με καλά λιμάνια, κάστρα και χωριά. Αυτό το πιστοποιεί και ο Boschini (1658), ο οποίος μιλάει για 75 ελληνικά χωριά, καθώς και ο Lubenau (1588).

Τα ίδια μοναστήρια - μεγάλα ελληνικά πνευματικά κέντρα για την εποχή - τα οποία αναφέρει ο Buondelmondi, τα ίδια στις ίδιες θέσεις αναφέρονται σ' όλες τις "Περιγραφές" και τα "ταξιδιωτικά ημερολόγια".

Κυριάρχα μέσα στο Αιγαίο και κατά την εποχή της Τουρκοκρατίας είναι κατά τις "Περιγραφές" τα δύο μοναστικά ελληνικά κέντρα του Αγίου Όρους και της Πάτμου. Η Ελληνική Ορθοδοξία κατά τη περίοδο της Τουρκοκρατίας, παρά την απερίγραπτη καταπίεση απ' τους Τούρκους είναι πνευματικά και πολιτιστικά παντοδύναμη. Το Αιγαίο αυτή την εποχή είναι θάλασσα της Ελληνικής Ορθοδοξίας.

Chronica Minora

Παράλληλα προς τις "Περιγραφές" υπάρχουν τα "μικρά χρονικά", προσωπικές μαρτυρίες για πολιορκίες ελληνικών πόλεων, περιγραφές ιστορικών γεγονότων, στατιστικές, τοπονομαστικά, γεωγραφικές λίστες, μαρτυρίες ενός Έλληνα χριστιανού που σφαγιάζεται απ' τους Τούρκους κ.λ.π. Η Ελλάδα κατ' αυτή την

περίοδο είναι η μόνη ευρωπαϊκή χώρα που έχει να επιδειξει Νεομάρτυρες, όλοι θύματα της τουρκικής βαρβαρότητας. Ίσως αυτά τα Chronica Minora είναι τα πιο ενδιαφέροντα κείμενα για την ιστορία του Αιγαίου κατά τους 16ο, 17ο, 18ο, 19ο αιώνες. Πολλά απ' αυτά τα χρονικά βρίσκονται σαν χειρόγραφα (manuscripts) σε διάφορες μεγάλες βιβλιοθήκες της Ελλάδας και της Ευρώπης. Ενδιαφέρον για το θέμα αυτό παρουσιάζει π.χ. ένα χρονικό του E.A. Cicogna (1470) που περιγράφει το πως οι Τούρκοι κατάκτησαν την πρωτεύουσα της Εύβοιας Χαλκίδα. Ακόμη όμως μεγαλύτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το έργο του Τούρκου Piri Reis (1521) που αναφέρεται στην κατάκτηση του Αιγαίου. Η παράγραφος του Piri Reis που αναφέρεται στην κατάκτηση της Ρόδου είναι ένα απ' τα πιο σκοτεινά και βάρβαρα κείμενα της φιλολογίας του 16ου αιώνα. Ποτέ άλλοτε δεν συνενώθηκαν ο κυνισμός και η βαρβαρότητα, ο φανατισμός και η πονηριά κατά τόσο μακάριο τρόπο όσο στο κείμενο αυτό.

Οι "Περιγραφές" τους Αιγαίου δείχνουν ότι ο μόνος εγγυητής της ειρήνης, του πολιτισμού και της ελευθερίας στο Αιγαίο είναι ο μόνιμος πανάρχαιος λαός που ζει εδώ. Αυτό φαίνεται καλύτερα σε περιόδους που διαταράσσεται αυτή η ενότητα Ελλάδος και Αιγαίου.

Αυτό μας δείχνουν οι "Περιγραφές" των δυτικών γεωγράφων!

ού είναι Ελλάδα

Της Ειρήνης Καμπερίδου

΄Οσο κι αν ταξιδεύετε

Οι "περιγραφές του Αρχιπελάγους" εμφανίζονται στην πρώιμη περίοδο των Νέων Χρόνων και αποτελούν ένα γραμματολογικό έιδος. Οι περισσότερες έχουν τον τίτλο *Chorographia dell' Archipelago, L' Archipelago con tutte le Isole, Description des Isles de l' Arcipel* κ.λπ.

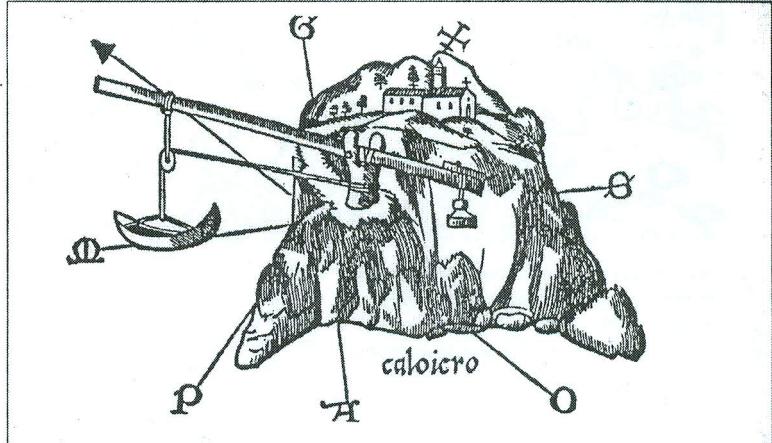
Oι τίτλοι δείχνουν ότι οι «Περιγραφές» αυτές προέρχονται από Δυτικούς συντάκτους συγγραφείς και από μια μεγάλη ανάγκη για τη γνώση των Αιγαίου! Αυτό συμβαίνει διότι λίγο πριν απ' αυτήν την εποχή είχαν αρχίσει οι βαρβαρικές επιδρομές των Τούρκων εναντίον του Αιγαίου. Οι Έλληνες είναι απαρχο-λημένοι μ' αυτόν τον κίνδυνο και έτοι η Δύση απομονώνεται από μια σοβαρή πτήχη γνώσης όπως ήταν γ' αυτή το Ελληνικό Αιγαίο.

Κατά τις "περιγραφές" αυτές του Αιγαίουν
βλέπουμε ότι οι αιανωγάστες στη Δύση ενδια-
φέρονται για κάθε είδους πληροφορίες σχετι-
κά με το Αιγαίο - γεωγραφικές, ιστορικές, πο-
λιτιστικές, οικονομικές κ.λπ. για κάθε λεπτόμε-
ρευα, ακόμα και για ανέλδοτα απ' τη ζωή των
Ελλήνων στο Αιγαίο. Αντιπροσωπευτικά ονό-
ματα γι' αυτό το γραμματολογικό είδος είναι οι
Christoforo Buondelmonti, Benedetto Bordone
(1534), Marco Boschini (1658), Francesco
Piacenza (1688), V. M. Coronelli (1687), Olferst
Dapper (1703) κ.α.

Το πρότυπο για τις περισσότερες απ' αυτές τις "Περιγραφές" του Αιγαίου είναι το έργο του Buondelmonti. Ο Buondelmonti ήταν ένας ιερομόναχος απ' τη Φλωρεντία, από αριστοκρατική οικογένεια, που έχασε στις αρχές του 15ου αιώνα και ο οποίος είχε κάνει σπουδή της ζωής του να περιηγηθεί τον ελληνικό νησιώτικο κόσμο του Αιγαίου, και αυτήν την πείρα του να τη δημοσιεύει. Το έργο του έγινε παραδειγματικό για μια ολόδιλη φιλολογία της εποχής με το όνομα "Περιγραφές του Αρχιτελέας".

Οι «Περιγραφές» αυτές δεν έχουν το ίδιο επιστημονικό επίπεδο με τις ελληνικές, αποτελούν όμως πολύ σημαντικές πηγές για το Αιγαίο των 15ου, 16ου, 17ου, 18ου αιώνων, διάτι εκτός απ' τις περιγραφές παρουσιάζουν ένα πολίθος χωρών με μεγάλη αξία για την πολιτιστική γεωγραφία του Αιγαίου.

Οι «Περιγραφές» αυτές πάριμουν σαν κέντρο του Αιγαίου τη νήσο Δήλο. Τη Δήλο τη θεωρούν κέντρο ολόκληρου του νησιώτικου συστήματος. Απ' τη Δήλο μετρούν όλες τις αποστάσεις των νησιών. Με κέντρο τη Δήλο αναπτύσσουν την τοπογραφία και χωρογραφία του Αιγαίου. Ένα πάρα πολύ σημαντικό στοιχείο: κατά τους πρώτους γεωγράφους της Δύσης, το κέντρο του Αιγαίου βρίσκεται στο κέντρο των λιδίου του Αιγαίου. Το Αιγαίο αποτελεί απόντι-



Ξυλογραφία του B. Bordone (1537) με τίτλο "Το νησί του καλόγερου", που παριστάνει ένα μοναστήρι του Άθω.

μο γεωγραφικό και πολιτιστικό κέντρο. Αυτή η μοντέρνη γεωγραφία συνεχίζει την αρχαία Ελληνική και Βυζαντινή παράδοση η οποία δεν θεωρείται ο Αιγαίος, το οποίο είναι τυπικά ελληνικό, περιφερειακή περιοχή.

τούς το μοναχούς είχαν βάλει στόχο ο Τούρκοι. Οι Τούρκοι ήθελαν να τους εξοντώσουν. Οι μοναχοί αυτοί ήταν εφευρετικοί! Κατασκεύασαν από ξύλο ένα γερανό κι όταν έβλεπαν τον τουρκικό κίνδυνο, ανέβαζαν τη βάρδα τους ε-

Αυτό είναι χαρακτηριστικό διότι οι "Περιγραφές" γνωρίζουν με κάθε λεπτομέρεια το Αιγαίο, τη διαδρομή των απών κάθε νησού, τα αφαθή, τους κόλπους, τα βουνά, τις πηγές, τα ποτάμια, τα μοναστήρια, τις καλλιέργειες, τον πληθυσμό, το πολιτιστικό πρόσβατο του Αιγαίου πάνω και έπου εκαναν τη βραχονησίδα τους απόρθητη. Στη νησίδα αυτή συνέχιζε να καίει το καντίνα τους μέσα στη εκκλησάκια τους, όπου συνέχιζε ή ζωή, η πανάρχαια ελληνική παρουσία, η ορθόγραφία του πολιτιστικού χρόνου του Αιγαίου.

Οι Τούρκοι δεν υποχωρούσαν. Κάποια μέρα τα κατέφεραν. Συνέλαβαν τους μοναχούς, τους έσφαξαν, έκαψαν το εκκλησάκι και τη βάρκα τους και άφησαν τη νησάκια έρημο. Τυπική τουρκική δράση στην Αιγαίο. Στη Calogero παρουσιάστηκαν δύο ακόμα Νεομάρτυρες. Το νησάκι αυτό έγινε σύμβολο για τους διττούς γεωγράφους. Δεν υπάρχει καμιά “Περιγραφή” που να μην τα αναφέρει και να αφειδώνει και μια εικόνα (Εικόνα σελ. 55).

εξισύνουν με τον "κύνδυνο απ' τους πειρατές". Το τι ακριβώς εννοούν με αυτήν την παραστή-
ση σημ. Της "Πειραγράφες" του Αρχιτελάγους φαί-
νεται με την ιστορία της νησιάς Calogeró, πηγή
οποία αναφέρουν με εικόνες και κείμενα σχε-
δών όλες οι πειραγράφες απ' τον Buondelmonti
και μετά.

Με το όνομα Calogerο αναφέρεται μια βραχονησίδα όχι μεταξύ Εύβοιας και Χίου, αλλά δυτικά της νήσου Νίσυρος. Η βραχονησίδα αυτή σήμερα ονομάζεται Κανδλιούσα (Kandiliusa", το νησί με το μοναχικό κανθόηλι).¹

Κατά τον Buondelmondi, «μέχρι πρό τούνος» εμόναζαν εδώ στη νησίδα Calogero δύο Έλληνες καλόγυροι (μοναχοί ερημίτες) και κατ' άλλους τρεις (Bordone, Boschini, Piacenza). Αυ-

τούς το μοναχούς είχαν βάλει στόχο οι Τούρκοι. Οι Τούρκοι ήθελαν να τους εξοντώσουν. Οι μοναχοί όμως ήταν εφευρετικοί! Κατασκεύασαν από ξύλο ένα γερανό κι διάν έβλεψαν τον τουρκικό κάνδονο, ανέβαζαν τη βράχα τους επάνω και έτοι έκαναν τη βραχονήσιδα τους απόρθητη. Στη νησίδα αυτή συνέχιζε να καλεί το καντίλι τους μέσα στο εκκλησάκι τους, όπου συνέχιζε η ζωή, η πανάρχαια ελληνική παρούσια, η ορθογραφία του πολιτιστικού χαρέτ του Αιγαίου.

Οι Τούρκοι δεν υποχωρούσαν. Κάποια μέρα τα κατέφεραν. Συνέλαβαν τους μοναχούς, τους έσφαξαν, έκαψαν το εκκλησάκι και τη βάρκα των αφρούσαν το νησάκι έρημο. Τυπική τουρκική δράση στο Αιγαίο. Στην Calogeró παρούσια-στηκαν δύο ακόμα Νεομάρτυρες. Το νησάκι αυτό έγινε σύμβολο για τους δυτικούς γεωγρά-φους. Δεν υπάρχει καμιά "Περιγραφή" που να μη το αναφέρει και να αφιερώνει και μια ει-κόνα (Εικόνα σελ. 55).

Το βραχονήιδια Calogero έγινε ένα σύμβολο για τη Δύση, ελληνικής αντίστασης ενάντια στην τουρκική βαρβαρότητα. Την ιστορία της βραχονηιδιάς Calogero αναφέρουν δύο, οι Buondelmonti (αρχές του 15ου αιώνα) μέχρι τον Marco Boschini (δεύτερο ήμισυ του 17ου αιώνα). Η δυτική γεωγραφία διέκρινε πολύ σαστά την πραγματικότητα του Αιγαίου, τη βίαιη εξάπλωση της τουρκικής βαρβαρότητας και γι' αυτό κατέβαλε υπεράνθρωπες προσπάθειες, για την εποιγή της να καρπώσει ενήμερο τη Αίγανα (Ελλασ. Βεν., 55).

ITAVI

ψεις στο Αιγαίο, Περιγραφές του Αρχιπελάγους

για τι τι συμβαίνει στο Αιγαίο. (Απ' τη θέση αυτή θέλω να ενθαρρύνω τον καθηγητή Dr. Γιώργο Δ. Φαράντο για την καλωσύνη που είχε να θέσει στη διάθεσή μας χειρόγραφό του που αναφέρεται στο θέμα "Calogero").

Τα Τοπωνύμια

Σοβαρό θέμα είναι τα Τοπωνύμια σ' αυτές τις Descrizioni del' Archipelago. α/χρι μόνο τα ονόματα των νησιών, των περιοχών και πόλεων ή χωριών είναι και παραμένουν ελληνικά, αλλά και τα τοπωνύμια συγκεκριμένων, μικρότερης ας ποικιλίας σημασιώς, τοπογραφικών ομηρίων. Αυτό ισχύει απ' την εποχή του Buondelmondi και di Sonetti (1480) μέχρι την απελευθέρωση του Αιγαίου απ' τον τουρκικό ζυγό.

Η χαρτογραφία αυτών των "περιγραφών" πιστοποιεί το κείμενο. Δείχνει ότι όχι μόνο η πολιτιστική γεωγραφία του Αιγαίου αλλά και η φυσιογνωμία του Αιγαίου, όπως ήταν απ' τα πανάρχαια χρόνια έτσι συνεχίστηκε και κατά την εποχή της πιο σκοτεινής περιόδου της ιστορίας του, δηλαδή της Τουρκοκρατίας.

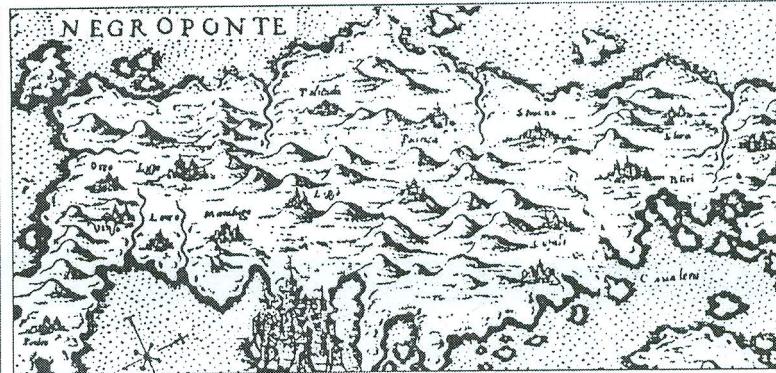
Δεν υπάρχει γνωνία στο Αιγαίο, ακόμα και κατά την Τουρκοκρατία παρά τις καταστροφές, τις διώξεις, τις σφαγές, τις λεηλασίες απ' τους Τούρκους, η οποία να μην είναι γεμάτη απ' την ελληνική ιστορική παρονομία. Οι Τούρκοι άφησαν στο Αιγαίο μόνο ένα μνημείο μακάριο και απάνθρωπο, το μνημείο μιας σκοτεινής βαρβαρότητας το οποίο φυσικά το θυμούνται οι ελεύθεροι λαοί μόνο για να τονίζουν τη σημασία του αγαθού της ελευθερίας.

Ταξιδιωτικά ημερολόγια - πληθυσμός

Για τον πληθυσμό του Αιγαίου, κατά τους αιώνες στους οποίους αναφέρονται οι "Περιγραφές", έχουμε και "ταξιδιωτικά ημερολόγια" διαρόδιων συγγραφέων που ταξιδεύουν στο Αιγαίο.

Μετά το 1480, ο R. Merchullam ben Menahim απ' την Volterra, στο ταξιδιωτικό του ημερολόγιο ενδιαφέρεται κυρίως για την παρουσία Ιουδαίων στο Αιγαίο, το ίδιο και ο Obadiah da Bertieno στο τέλος του 15ου αιώνα, ο οποίος γνωρίζει ότι το 1480 κατά την πολιορκία της Ρόδου απ' τους Τούρκους "εκμηδενίστηκαν" (απ' τους Τούρκους) δόλι οι Ιουδαίοι της Ρόδου.

Κατά τα "ταξιδιωτικά ημερολόγια" του 16ου, 17ου, 18ου αιώνα έχουμε βέβαια εξωπλ.



σημούς ελληνικών πλήθυσμάων, απερίγραπτη κατατίεση του ελληνικού στοιχείου, το οποίο όμως αντιστέκεται στους Τούρκους με όλα τα μέσα. Δεν εκμηδενίζεται, αναδιοργανώνται και τελικά τον 19ο αιώνα νικάει και απελευθερώνει το Αιγαίο. Για τη Λήμνο π.χ. ο Buondelmondi (1420) και ο Bordone (1534) αναφέρουν ότι το νησί είναι πλούσιο με καλά λιμάνια, κάστρα και χωριά. Αυτό το πιστοποιεί και ο Boschini (1658), ο οποίος μιλάει για 75 ελληνικά χωριά, καθώς και ο Lubenau (1588).

Τα ίδια μοναστήρια - μεγάλα ελληνικά πνευματικά κέντρα για την εποχή - τα οποία αναφέρει ο Buondelmondi, τα ίδια στις ίδιες θέσεις αναφέρονται σ' δόλες τις "Περιγραφές" και τα "ταξιδιωτικά ημερολόγια".

Κυρίαρχα μέσα στο Αιγαίο και κατά την εποχή της Τουρκοκρατίας είναι κατά τις "Περιγραφές" τα δύο μοναστικά ελληνικά κέντρα του Αγίου Όρους και της Πάτμου. Η Ελληνική Ορθοδοξία κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας, παρά την απερίγραπτη κατατίεση απ' τους Τούρκους είναι πνευματικά και πολιτιστικά παντούδινη. Το Αιγαίο απ' την εποχή είναι θάλασσα της Ελληνικής Ορθοδοξίας.

Chronica Minora

Παραλλήλα προς τις "Περιγραφές" υπάρχουν τα "μικρά χρονικά", προσωπικές μαρτυρίες για πολιορκίες ελληνικών πόλεων, περιγραφές ιστορικών γεγονότων, στατιστικές, τοπονομαστικά, γεωγραφικές λίστες, μαρτυρίες ενός Ελλήνα χριστιανού που σφαγίαζεται απ' τους Τούρκους κ.λπ. Η Ελλάδα κατ' αυτή την

περίοδο είναι η μόνη ευρωπαϊκή χώρα που έχει να επιδείξει Νεομάρτυρες, δύο θύματα της τουρκικής βαρβαρότητας. Ισως αυτά τα Chronica Minora είναι τα πιο ενδιαφέροντα κείμενα για την ιστορία του Αιγαίου κατά τους 16ο, 17ο, 18ο, 19ο αιώνες. Πολλά απ' αυτά τα χρονικά βρίσκονται σαν χειρόγραφα (manuscripts) σε διάφορες μεγάλες βιβλιοθήκες της Ελλάδας και της Ευρώπης. Ενδιαφέρον για το θέμα αυτό παρουσιάζει το π.χ. ένα χρονικό του E.A. Cicogna (1470) που περιγράφει το περιβολείο των Τούρκων κατάκτησαν την πρωτεύουσα της Εύβοιας Χαλκίδα. Ακόμη όμως μεγαλύτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το έργο του Τούρκου Piri Reis (1521) που αναφέρεται στην κατάκτηση του Αιγαίου. Η παράγωγος του Piri Reis που αναφέρεται στην κατάκτηση της Ρόδου είναι ένα απ' τα πιο σκοτεινά και βάρβαρα κείμενα της φιλολογίας του 16ου αιώνα. Ποτέ άλλοτε δεν συνενώθηκαν ο κυνισμός και η βαρβαρότητα, ο φανατισμός και η πονηρία κατά τόσο μακάβριο τρόπο όσο στο κείμενο αυτό.

Οι "Περιγραφές" τους Αιγαίου δείχνουν ότι ο μόνος εγγυητής της ειρήνης, του πολιτισμού και της ελευθερίας στο Αιγαίο είναι ο μόνιμος πανάρχαιος λαός που ζει εδώ. Αυτό φαίνεται καλίτερα σε περιόδους που διαταράσσεται αυτή η ενότητα Ελλάδος και Αιγαίου.

Αυτό μας δέχγονται οι "Περιγραφές" των δυτικών γεωγράφων!

ού είναι Ελλάδα